

"מצות" לאפוקי רבוכה, (14) דאף גבי תודה לא נאמר בו "מצות" בכתוב [אף שהיה מצות], וכמאמר הכתוב: "וסולת מורבכת חלות בלולות בשמן".

דבי רבי ישמעאל תנא מקור אחר שאינו מביא רבוכה בנזירות:

שהרי "סל מצות" הוא כלל, (15) ואילו מה שפירט הכתוב בנזירות "חלות ורקיקין" הרי פרט, וקיימא לן: "כלל ופרט, אין בכלל אלא מה שבפרט", הרי למדנו: חלות ורקיקין, אין [אכן מביא הנזיר], אבל מידי אחרינא לא מביא הנזיר, ולא בא הכתוב "שלמיו" אלא ללמדנו את מידת הסולת ואת מידת השמן שבחלות ורקיקי הנזיר, שיהיו שוים לאלו שבתודה.

עמ-ב א. לחמי תודה, משנתקדשו בפה הרי הם קדושים קדושת דמים ליאסר באכילה ובהנאה, אבל לא קדשו קדושת הגוף, ואם נטמאו, נפדים ויוצאים לחולין; ושחיטת הזבח מקדשתן לגופן להיות נפסלין בטבול יום ובמגע מחוסר כפורים ובלינה, ואם נטמאו ישרפו. (1)

ב. לחמי תודה נאכלים כמו התודה עצמה

בכל ירושלים, ואם יצאו חוץ למקומן משקדשו קדושת הגוף, נפסלו ויישרפו.

מתניתין:

השוחט את התודה בפנים [בעזרה] ולחמה של התודה נמצא חוץ לחומה, [ויתבאר בגמרא מחוץ לאיזו חומה]:

לא קדש הלחם קדושת הגוף. (2)

וכן אם שחטה לתודה עד שלא קרמו לחמי התודה בתנור ועדיין לא נקראו "לחם" אלא עיסה, ואפילו קרמו כולן, חוץ מאחד מהן:

לא קדש הלחם כלל, ואפילו אותן שכבר קרמו.

גמרא:

שנינו במשנה: השוחט את התודה בפנים ולחמה חוץ לחומה לא קדש הלחם:

שואלת הגמרא: מאי חוץ לחומה, מחוץ לחומתה של מה עוסקת המשנה?

שבמילואים נאמר "סל מצות", והיו שם שלשה מינים כולל רבוכה.

1. על פי לשון רש"י בפסחים סג ב על משנתנו; ויש להעיר על שלא הזכיר רש"י שאם יצאו חוץ למקומן, יישרפו, שהוא עיקר בדין משנתנו לפי שיטת רש"י.

2. בגמרא מסקינן לפי פירוש רש"י, שהנידון הוא באופן שהלחם הוא חוץ לחומת ירושלים;

14. העיר ב"טהרת הקודש": ברכוכה דמילואים בפרשת תצוה נאמר "מצות", שהוא ה"לחם מצות" שבפסוק שם; רק דכאן אמר: דבתודה לא נזכר שם "מצות" ברכוכה, וילפינן מיתורה דמלת "מצות" הנאמר בנזיר, דלא הוקש לתודה רק לענין אותן שנאמר בהן בתודה "מצות".

15. מסתבר לפרש, ש"סל מצות" הוא כלל הכולל את שלשת המינים האלו, משום

רבי יוחנן אמר: חוץ לחומת בית פאני [מקום שנקרא כן, והוא צמוד מבפנים לחומת ירושלים], כלומר, חוץ לחומת ירושלים.⁽³⁾

ריש לקיש אמר: חוץ לחומת העזרה.

ריש לקיש אמר: חוץ לחומת העזרה, דכתיב:

אינם מתקדשים, [אם כי יש לדרוש בזה].
ב. בפירוש המיוחס לרש"י כתב: היינו חוץ לחומת הר הבית, אבל אם היו בהר הבית — קדשו, אף על פי שאין בעזרה; ומדבריו משמע — כמו שכתב הרש"ש — שבית פאני עצמו היה בתוך הר הבית וצמוד לחומת הר הבית, וחוץ לחומתו החיצונה היינו חוץ לחומת הר הבית.

ולפי שיטתו צריך לומר בטעמו של דבר דיש חילוק בין הר הבית דקדוש הלחם לרבי יוחנן, ובירושלים אינו קדוש: משום דרבי יוחנן סבירא ליה דלא בעינן "על" בסמוך ממש, דהיינו בעזרה, אלא אפילו בהר הבית דאינו סמוך ממש גם כן קדוש, אבל מכל מקום ילפינן מ"על" שלא יהיה רחוק מן המזבח, ולכן אף אם הוא חוץ לחומת הר הבית, אפילו בירושלים אינו קדוש, "קרן אורה".

ג. רבינו חננאל בפסחים סג ב מרכיב את השיטות, שסובר כרש"י, שמקום הלחם בירושלים, אבל בגדרי הדברים מפרש הוא כפירוש המיוחס לרש"י, שהטעם הוא משום "על", וכפי שיתבאר בהערה בהמשך הסוגיא; וראה עוד בר"ש וברא"ש בכלים א ג, ויובאו אף הם בהמשך.

ד. בפירוש המשניות להרמב"ם כתב: "חוץ מבית פגים, והוא מקום חוץ להר הבית"; ותמה הרש"ש: מה חילוק יש בין תוך ה"בית פאני" לחוצה לו, כיון דתרווייהו חוץ להר הבית! ואולי יש לומר, דהבית פאני היה אצל חומת ירושלים, והיא היתה הקיר שלו, וואם כן חוצה לו הוי חוץ לעיר; ולפי פירושו, שיטת הרמב"ם היא כמו שיטת רש"י מכתב יד ורבינו חננאל; וראה "קרן אורה" בהבנת הרמב"ם, אלא

ואם כן, אפילו אם היה מתקדש הלחם לא היה הוא כשר, שהרי נפסל ביוצא, אלא שלענין פסול יוצא הוא שאמרו: לא קדש הלחם, כי מאחר שלא קדש הלחם, ממילא אין שייך בו פסול יוצא.

3. ביאור השיטות בדברי רבי יוחנן:

א. לשון רש"י מכתב יד הוא: חוץ לחומת החיצונה בירושלים; והיינו, ד"בית פאני" הוא מקום לפנים מן חומת העיר — וכלשון רש"י בסנהדרין יד ב ד"ה בית פגי — וחומתו החיצונה היא חומת ירושלים; ולשון רש"י בפסחים סג א ד"ה בית פאני: היינו מקום חיצון שבירושלים; וראה "תוספות יום טוב" ו"תפארת ישראל" שהוכיחו כפירוש זה מדברי הירושלמי סוף פרק ששי דיומא; [ויש לעיין מלשון רש"י לעיל סג א ד"ה כשרות בעזרה וכשרות אבית פאני, שכתב: חוץ לחומת העזרה חומה אחת, וכן שמה]. ודעת רבינו גרשום אף היא, שהלחם מתקדש אם היה לפנים מחומת ירושלים.

ופירש רש"י בפסחים שם את טעם הדין: התם הוא דחוץ לחומת בית פאני חוץ לירושלים הוא, ואינו מקום אכילת קדשים קלים, ואם יצאו שם נפסלין, התם ודאי לא מקדשא ליה שחיטה, אבל אי חוץ לחומת עזרה קאי, אף על גב דלאו גבי זבח קאי בשעת זביחה, הואיל ובמקום הכשירו היה עומד, שפיר דמי; [ויש לעיין מלשון רש"י לעיל סג א ד"ה כשרות בעזרה וכשרות אבית פאני, שכתב: חוץ לחומת העזרה חומה אחת, וכן שמה]; ופשטות כוונת רש"י היא, כי היות וייפסלו ביוצא אם יתקדשו, לכן

חבורת אותו הפסח, הרי השוחט **עובר בלא תעשה**, שנאמר "לא תשחט על חמץ דם זבחי".

רבי יהודה אומר: אף התמיד של בין הערבים שנשחט בערב הפסח על ידי מי שהיה לו חמץ, הרי השוחט עובר בלא תעשה, כי אמרה תורה "דם זבחי", ומשמע גם: זבחי המיוחד לי, והיינו תמיד.

ואמר עלה ריש לקיש: לעולם אינו חייב — בקרבן פסח — עד שיהא החמץ: או לו [לשוחט], או לזורק את דם הפסח, או לאחד מבני חבורה של פסח זה —

כלומר, השוחט את הפסח כשהיה לו חמץ, או הזורק את דם הפסח כשהיה לו חמץ, ושני אלו שהיה לאחד מבני החבורה חמץ,⁽⁶⁾ הרי אלו לוקים —

"והקריב על זבח התורה חלות מצות כלולות בשמן", ומה שאמרה תורה: "והקריב על זבח", ללמד הוא בא שהזביחה מקדשת את הלחם,⁽⁴⁾ ובעינינו "על" בסמוך,⁽⁵⁾ שיהא הלחם סמוך לזבח ואז יתקדש בשחיטתו.

ורבי יוחנן אומר: חוץ לחומת בית פאני ומשום שהלחם נמצא חוץ למקום אכילתו שהוא בירושלים, ומשיצא מירושלים הרי הוא נפסל ביוצא —

אבל אם היה הלחם חוץ לעזרה הרי הוא קדוש, ומשום דלא בעינן "על" בסמוך.

ומקשינן: **והא איפליגו בה חדא זימנא** [והרי כבר נחלקו בכעין זה פעם אחרת]?!?

דתנן בפסחים סג א: השוחט את הפסח על החמץ [כשיש חמץ לשוחט או לאחד מבני

לפני זריקת דמים — פסול, ומשום שעדיין לא הגיע זמנו לצאת, [ודלא כרבי יוחנן הסובר שם שהוא כשר, משום "הואיל וסופו לצאת"], אם כן ממילא — אף אם אין צריך "על" בסמוך — צריך שיהא הלחם בתוך העזרה, דכי היכי דלרבי יוחנן אם הוא חוץ לחומת ירושלים לא קדש הלחם כיון שהוא במקום פסולו, הכי נמי לריש לקיש אם הוא חוץ לחומת העזרה, כיון שאם יתקדש הלחם פסול הוא ביוצא קודם זריקה; וראה מה שכתבו בזה, ב"זרע אברהם" סימן ח סקכ"ג, בכתבים המיוחסים לגרי"ז כאן, ב"קהלות יעקב" בפסחים סימן נ [בנדמ"ח], וב"חידושי רבי שמואל" לפסחים סימן טז בסוף הסימן. והביאו האחרונים הנזכרים, שבירושלמי [יומא ו' ו] באמת תלו את מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש במחלוקתם בזבחים.

6. א. היינו: השוחט חייב אם היה לו חמץ או

שלפום ריהטא יש שם סתירות בדבריו]; אך הנה לשון הרמב"ם בהמשך דבריו הוא "והיה קרוב להר הבית".

וכתב עוד הרמב"ם שם: והנכון אצלי, ש"בית בגי" היה המקום שאופין בו מנחות, ולכך קורין אותו "בית בגים" מגזירת "מפת בג המלך", והיה קרוב להר הבית, והוא חוץ ממנו בלי ספק ... וב"תוספות יום טוב" תיקן "שאופין בו חלות תודה וריקיקי נזיר".

4. וכמבואר בברייתא בהמשך העמוד.

5. א. וכעין מה שנאמר [במדבר ב' יח]: "דגל מחנה אפרים לצבאותם ימה ... ועליו [ודסמיכין עלוהין] מטה מנשה"; רש"י פסחים סג ב.

ב. הקשה רבי עקיבא איגר: לריש לקיש לשיטתו, הסובר בזבחים פט ב: בשר קדשים קלים [הנאכלים בכל העיר] שיצא [מן העזרה]

ואין הם לוקים עד שיהא החמץ עמו — עם השוחט או הזורק — בעזרה, ומשום שנאמר "על חמץ", ו"על" משמע בסמוך.

ורבי יוחנן אמר: אף על פי שאין החמץ עמו בעזרה, ומשום דלא בעינן "על" בסמוך.⁽⁷⁾

ואם כן קשה: למה היו צריכים רבי יוחנן

וריש לקיש לחלוק שתי פעמים בנידון אם "על" צריך להיות בסמוך!?

ומשנינן: צריכא מחלוקתם בשני אלו, שאין למדים זה מזה:

דאי איתמר בההיא, אילו לא נשנית מחלוקתם אלא גבי פסח, הייתי אומר:

דכתיב "לא תשחט על חמץ", האי "על" משמע אצלו במקום שחיטה; ורבי יוחנן סבר: כיון דהוא אצלו ברשותו אפילו במקום רחוק, כאילו בידו הוא ו"על" קרינא ביה"; ומבואר מדבריו, שביאור מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש אינה אם צריך כלל שיהיה "על חמץ", אלא שלדברי רבי יוחנן אף כשהוא עמו ברשותו "על קרינא ביה".

ומפרש עוד רבינו חננאל: "ואמרינן למה הוצרכו לחלוק על זה, הרי נחלקין עליו במקום אחר, דתנן: השוחט את התודה בפנים ולחמה חוץ לחומה, לא קדש הלחם; רבי יוחנן אמר: חוץ לחומת בית פאגי במקום שאינו יכול לאכלו שם שהוא רחוק מירושלים, דכתיב "והקריב על זבח התודה חלות מצות" וחומת בית פאגי רחוק הוא, ונמצא זבח בלא לחם כי הוא במקום אחד והלחם במקום אחר, אבל לפנים מחומת בית פאגי שאוכלין שם קדשים קלים, שפיר דמי ... אבל אי קאי לפנים מבית פאגי אפשר דמעייילי ליה ללחם ואכיל, כן גם זה לחם התודה אם הוא בירושלים שהוא מקום אכילת קדשים קלים קדיש הלחם, ד"על זבח קרינא ביה"; וריש לקיש אמר: אפילו חוץ לחומת עזרה לא קדש הלחם, דבעינן לחם לזבח באותו מקום שהוא".

ומבואר מדבריו, שאם כי מפרש הוא לדעת רבי יוחנן גבי תודה ש"חוץ לחומה" היינו חומת ירושלים, וכדעת רש"י; מכל מקום אין זה משום דכיון שנפסל הוא ביוצא משקדש, משום זה לבד אין מתקדש הלחם — וכדמשמע מרש"י בפסחים שהובא בהערה לעיל — אלא שגם זה הוא מדין

שהיה לאחד מבני החבורה, וכן הזורק חייב אם היה לו חמץ או לאחד מבני החבורה, אבל אין השוחט חייב אם היה לזורק חמץ, ואין הזורק חייב אם היה לשוחט חמץ; על פי "מנחת חינוך" תחילת מצוה פט, וראה מה שהביא המגיה שם.

ב. מקטיר האימורים דינו כשוחט וכזורק, כמבואר ברמב"ם קרבן פסח א ה.

ג. כתבו התוספות: "אחד מבני חבורה" אין שייך אלא בקרבן פסח שנשחט על החמץ, אבל תמיד שנשחט על החמץ — לדעת רבי יהודה — אין חיוב כשהיה לאחד מישראל חמץ.

7. א. תמה ב"קין אורה": לפי הפירוש המיוחס לרש"י, שאף לרבי יוחנן צריך שיהיו לחמי התודה בהר הבית, והיינו משום דגם לרבי יוחנן צריך שיהיו סמוכים — וכמו שנתבאר בהערה לעיל משמו — אם כן מאי פריך: והא איפליגו בה חדא זימנא בשוחט על החמץ, והרי אינם דומים זה לזה, דבתודה חוץ להר הבית מודה רבי יוחנן דלא קדש הלחם, ואילו גבי חמץ לא מצאנו שייפטר אם היה החמץ חוץ להר הבית?! [וראה אות ב במוסגר, ואות ג בשם הר"ש].

ב. זה לשון פירוש רבינו חננאל בפסחים סג ב על עיקר מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש גבי חמץ, ומקשה שם הגמרא כעין סוגייתנו: "ורבי יוחנן אמר: אפילו אין עמו בעזרה חייב, ואמרינן במאי פליגי: ריש לקיש סבר כיון

בההיא קא אמר רבי יוחנן שהוא עובר אף על פי שאין החמץ עמו בעזרה, משום דכל היכא דאיתיה [בכל מקום שהחמץ נמצא] באיסורא קאי [בעל החמץ באיסור הוא עובר], שכבר הגיע זמן השבתת החמץ.

אבל לענין מקדש לחם, אימא מודי ליה לריש לקיש, דאי איתיה ללחם בפנים בעזרה אכן קדוש הלחם, אבל אי איתיה ללחם אבראי [מחוץ לעזרה], לא קדיש הלחם.⁽⁸⁾

האחרונים — שאין טעמו של רבי יוחנן, דמשום שהוא נפסל ביוצא דין הוא שאינו מתקדש, שאם כן אין כאן מקום לתחילת הקושיא; אלא דין הוא בלחמי תודה שיהיו במקום הראוי לאכילה, וכלשון הרא"ש, ואפשר לפרש שהוא משום "על".

ב. ולענין שוחט על חמץ — לרבי יוחנן דאמר בפרק התודה ובפרק תמיד נשחט "חוץ לחומת בית פאגי"; וכן כתב בפירוש הרא"ש; וכבר תמה על זה בגליון הש"ס לרבי עקיבא איגר בפסחים סג ב, ובתשובות מהדורא קמא סימן קעו; והאחרונים פלפלו בזה.

8. א. לשון הגמרא בפסחים סג ב הוא: אבל לענין מקדש לחם לא קדיש אלא בפנים, אימא מודה ליה לרבי שמעון בן לקיש דבעינן על בסמוך, דאי איתיה גואי קדיש אי לא לא קדיש, מידי דהוה אכלי שרת.

ופירש רש"י שם: מידי דהוה אכלי שרת דמקדשי לגופה, כדכתיב "כל הנוגע בהם יקדש", ואין מקדשין אלא הנכנס לתוכן, [ראה זבחים פח א].

וב"שיטה מקובצת" כאן כתב על פירוש זה: וחימה דאין זה דמיון; אלא נראה לפרש: מידי דהוי אכלי שרת דאינו מקדש כי אם בעזרה, כדאיתא בפרק המזבח מקדש [משנה בזבחים פח א], כלי שרת אין מקדשין אלא בקודש, הכי נמי אין שחיטה מקדשת אלא מה שבקודש; וכן פירשו התוספות בפסחים סג ב ד"ה מידי דהוה, ראה לשונם, ובמה שעמד על לשונם בחידושי רבי שמואל בפסחים סימן טז אות ב.

"על זבח תודת שלמיו", וכעין שפירש גבי חמץ. [ובזה מתיישבת קושיית ה"ק"ן אורה] — שבאות א — על הפירוש המיוחס לרש"י; שהרי מבואר מדברי רבינו חננאל, ש"על" מתפרש בכל מקום לפי עניינו, וגבי חמץ מסתבר לפרש "על" כל שהוא נמצא ברשותו, ולגבי לחמי תודה מסתבר לפרש בירושלים; ואם כן אף לפי פירוש המיוחס לרש"י הוא כן, אלא שהוא סובר דגבי לחמי תודה מסתבר לפרש "על" בהר הבית].

ג. הנה לפי הטעם שהזכיר רש"י בפסחים, שאין הלחם מתקדש חוץ לחומת ירושלים משום שהוא נפסל ביוצא, הובא בהערה לעיל, ראה שם; אם כן בנוב וגבעון, שאם כי דינם להיאכל בכל הרואה, מכל מקום אינם נפסלים ביוצא, הרי שיתקדשו שם לחמי תודה בכל מקום שהם; אבל לפי פירוש רבינו חננאל שהדין תלוי במקום אכילה, אם כן אף בנוב וגבעון לא יתקדשו לחמי תודה אלא בכל הרואה; על פי כתבים המיוחסים לגרי"ז ראה עוד שם.

ד. שנינו במסכת כלים א ח: לפנינו מן החומה [של ירושלים] מקודש מהם [מן העיירות המוקפות חומה], שאוכלים שם קדשים קלים ומעשר שני. וכתב על זה הר"ש: ועוד מקודש לכמה דברים דלא תנן הכא, כגון:

א. לענין שוחט את התודה לפניו מן החומה, ולחמה חוץ לחומה [לדעת רבי יוחנן]; ובפירוש הרא"ש שם כתב: איכא מילי טובא שלא חשיב הכא לענין שוחט את התודה ולחמה חוץ לחומה דלא קדש הלחם; ואפשר דהיינו בכלל אכילת קדשים קלים שאינו קדוש אלא במקום הראוי לאכילה; ומבואר מדבריהם — כמו שהעירו

ואי איתמר בהא, ואילו לא היתה נשנית מחלוקתם רק לענין לחמי תודה, הייתי אומר: **בהא** – בלחמי תודה בלבד – **קאמר ריש לקיש** דבעינן שיהא בסמוך, **אבל בהך** גבי פסח על החמץ, כיון שבכל מקום שהוא הרי הוא עומד באיסור, **אימא מודה ליה לרבי יוחנן**, דלא בעינן "על" בסמוך.⁽⁹⁾

לפיכך **צריכא** לשנות את מחלוקתם בשני ענינים אלו.

תניא כוותיה דרבי יוחנן בפירוש משנתנו:

השוחט את התורה לפניו, ולחמה הוין

לחומת בית פאני, לא קדש הלחם וכפירושו של רבי יוחנן.

שנינו במשנה: **שחטה עד שלא קרמו בתנור** לא קדש הלחם:

שואלת הגמרא: **מנא הני מילי?**

ומפרשת הגמרא, **דתנו רבנן**: כתיב "על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תודת שלמיו":

ומאמר הכתוב "על חלות לחם חמץ יקריב", **מלמד: שאין הלחם קדוש אלא אם כן קרמו**

שאינן כוונת הגמרא כלל שהסכין מקדשת אלא השחיטה מקדשת, ומה שמתבאר כאן הוא לפי פשוטות הגמרא דלקמן].

ולשיטת רש"י – שהנידון בגמרא הוא מדין כלי שרת אין מקדשין אלא מתוכן, שבכלל זה גם שיהיה הלחם בעזרה – יש לפרש, דכוונת הגמרא היא "מידי דהוה **אשאר כלי שרת**", כלומר, הרי בסכין חידשה התורה שאין בו דין זה, ולכן באמת סובר רבי יוחנן שהיא מקדשת אף כשאין הלחם בעזרה, והחידוש בדבריו הוא, שהייתי אומר: אם כי לענין תוכו ממש שאני סכין משאר כלי שרת, מכל מקום אף בסכין יש דין תוכו לענין שיהא בעזרה, שהרי לענין פרט זה לא חידשה התורה שסכין שונה משאר כלי שרת, וקא משמע לן רבי יוחנן, שבסכין אין כלל דין זה, ואינו כשאר כלי שרת; **ואחרונים**; ויש לפלפל בזה מדברי רבי יוחנן עצמו גבי שמונים חלות, ואין להאריך.

וראה עוד מה שכתב לבאר את דברי הגמרא על פי הסוגיא דלקמן, בחידושי רבי שמואל שם באות א במוסגר.

9. לפי דברי רבינו חננאל – הובא בהערה לעיל –

ב. בחידושי רבי שמואל באות א שם, הביא לבאר את טעמו של רש"י שלא פירש משום שאינו בקודש, כי הוא סובר שהטעם בדין זה הוא כעין המבואר כאן שאין הלחם מתקדש חוץ לחומה משום שהוא נפסל ביוצא, ומטעם זה אין כלי שרת מקדשין אלא בקודש, שהרי אם יתקדשו ייפסלו ביוצא; ואם כן גבי לחמי תודה שאין נפסלין ביוצא כשיצאו מחוץ לעזרה, אין שייך כלל דין זה שאין הם מקדשים אלא בקודש; והתוספות שפירשו כן, הוא משום שהם סוברים בעלמא שכלי שרת אין מקדשין ליפסל ביוצא, ונחלקו בזה על רש"י, ראה שם.

ג. הנה בסוגיא דתורה ששחטה על שמונים חלות – בהמשך עמוד זה – מבואר בפשוטו, שסכין השחיטה מקדש את הלחם מדין כלי שרת, ומבואר עוד שם, שחידוש הוא בסכין שהוא מקדש, כי בעלמא קיימא לן שאין כלי שרת מקדשין אלא מתוכן.

ולכאורה יש לעיין: למה אמרה הגמרא "מידי דהוה אכלי שרת", ומשמע שבאמת אין הקידוש מדין כלי שרת, והרי באמת כלי שרת מקדשת את הלחם! [ובפשוטו, מכאן ראייה למה שפירשה "חזון איש" – הובא בהערה 25 –

קדש הלחם — השיעור הוא: כדי שיהיה פורסה ואין חוטיין נמשכין הימנה.

ומקשינן על רבא: והרי פשיטא ששיעור האפיה שוה למצה וללחמי תודה, שהרי **הכא** במצה "לחם" ["לחם עוני"] **כתיב**, **והכא** בלחמי תודה "לחם" **כתיב**, ואם לגבי מצה שיעור "לחם" הוא כשאיין חוטיין נמשכין הימנה, הרי פשיטא שכן הוא לענין לחמי תודה!?

ומשנינן: הוצרך רבא להשמיענו שדי בשיעור זה לגבי לחמי תודה, כי מהו **דתימא**: "אחד" אמר רהמנא שלא יטול פרום לתרומה, והא — "לחם נא" — כמאן דפריסא דמיוא [כאילו פרוס הוא כבר], כי היות ואינו אפוי יפה, הרי הוא נפרס מעצמו, ואם כן גבי לחמי תודה אין די בזה — (13)

קא משמע לן, שאפילו לגבי לחמי תודה די בזה, ואינו חשוב כפרוס שהרי עדיין לא נפרס.

איתמר:

אין לחמי תודה אלא ארבעים חלות, אין להוסיף עליהם ואין לגרוע מהם, ואם היתה תודה ששחטה על שמונים חלות, כלומר,

פניה בתנור, ומשום שכל עוד לא קרמו פניו בתנור אינו נקרא "לחם", והרי מפסוק זה אנו לומדים שהלחם קדוש בשחיטת הזבח, וכמבואר בהמשך הברייתא.

ומאמר הכתוב "יקריב קרבנו על זבח [לשון שחיטה הוא]", **מלמד**: שאין הלחם קדוש ונקרא "קרבנו" אלא בשחיטת הזבח.

ומאמר הכתוב "זבח תודת שלמיו", מלמד: שאם שחט שלא לשמן [לשמה של התודה], לא קדש הלחם, כי כך היא משמעות הכתוב: יקריב את קרבנו על זבח שנזבח לשם תודה. (10)

תנו רבנן: יוצאין ידי חובת מצה בפסח: במצה נא (11) שאינה אפוייה כל צרכה, וכן במצה העשויה באילפס [בקדירה]. (12)

ומפרשינן: מאי מצה נא, כלומר, כמה תיאפה ויהיו יוצאים בה?

אמר רב יהודה אמר שמואל: כל שאחר אפייתה פורסה, ואין חוטיין — של הבצק — נמשכין הימנה.

אמר רבא: וכן לענין לחמי תודה — ששנינו במשנתנו: שחטה עד שלא קרמו בתנור לא

12. פרט זה של "מצה העשויה באילפס" מתבאר בסוגיית הגמרא בפסחים דף לז, ונחלקו אמוראים בדבר.

13. א. לעיל מו א מביאה הגמרא ברייתא: עד שלא שחטה [לתודה] נפרס לחמה, יביא לחם אחר, ושוחט; מששחטה נפרס לחמה, הדם יזרק [לשם שלמים], והבשר יאכל, וידי נדרו לא יצא, והלחם פסול; נזרק הדם, תורם מן השלם על

דמה שהוא ברשותו מיקרי "על" לרבי יוחנן, מובנת יותר סברת הגמרא, כי שמא מודה ריש לקיש דגם זה מיקרי "על".

10. פרט זה יתבאר יותר, בהערות שבסוגיית הגמרא על המשנה הבאה.

11. מלשון האמור בקרבן פסח "אל תאכלו ממנו נא" שהוא חצי צלוי; ובפסחים לז א הגירסא היא "מצה הינא".

הפרוס.

וכתב שם רש"י בד"ה נפרס לחמה: לא ידענא מנלן דמיפסל לכולהו, משום דנפרסה אחת מהן?! ויישב: דמלחם הפנים גמר, שהיא מנחה כלחם תודה, וכתיב בה "היא" שאם נפרסה אחת מחלותיה פסולות, [כמבואר לעיל יב ב].

והקשה ב"מקדש דוד" [סימן כט אות ב]: למה נקטה כאן הגמרא את הטעם משום "אחד" שלא יטול פרוס, דזה הוא רק בהפרשת התרומה דאי אפשר להפריש, ולמה לא נקטה הגמרא את הטעם משום דכל שנפרס לחמה הלחם לגמרי פסול, דילפינן מלחם הפנים.

ותירץ: דהנה בסוגיית הגמרא לעיל ח א, מבואר בלחם הפנים שנפרס לחמו, שהפסול הוא משום חסרון; ואולם יש לעיין בנפרס הלחם לשנים בלי חסרון אמאי פסול?! וצריך לומר: משום שלחם הפנים צריך להיות שתיים עשרה חלות ולא יותר, וכשנפרסה לשנים אי אפשר לחשוב את שניהם בחלות, שהרי אם כן הוה להו יג חלות, ועל כרחך אפשר לחשוב רק אחת מן הפרוסות למנין החלות ואם כן הוה ליה פסול חסרון —

אך כל זה רק בלחם הפנים, אבל בלחמי תודה, אם נפרסה לשנים בלא חסרון, הרי לפי מה דקיימא לן בלחמי תודה דאין מנין החלות מעכבות [ראה לעיל דף עו מחלוקת תנאים בזה, וקיימא לן שכשר], אם כן אין כאן פסול חסרון כלל; ואם כן, נהי דסלקא דעתין דכמאן דפריסא דמיא, מכל מקום אין כאן פסול חסרון, דהא אפשר לחשבן אף למאה חלות; ועל כרחך צריך את הטעם משום התרומה דבעינן "אחד, שלא יטול פרוס", ובזה אין הפסול משום חסרון, רק בעינן שיהא שלם; ורשי ז"ל שכתב דילפינן מלחם הפנים, היינו כשנפרסה ונחסרה, והתם פסול לגמרי כמו בלחם הפנים, ראה שם.

ב. העירו האחרונים: לכאורה צריך לומר,

שלא הצרך רבא להשמיענו שלחם נא מתקדש ואין אומרים כמאן דפריסא דמיא, אלא באופן שאפה את כולן שלא כצרכן; אבל אם היה אופה ארבע חלות כל צרכן, כי אז פשיטא שדי באפיית לחם נא, שהרי אפילו אם כמאן דפריסא דמיא, הרי הפסול הוא משום התרומה, וכשאפה ארבע חלות כצרכן, הרי יכול ליטול לתרומה אותן שנאפו כל צרכן.

אלא שיש לעיין בזה, דהנה פשוט לשון רש"י במנחות מו א שהובא באות א, משמע, דלרש"י היה ניחא אילו היה מבואר בבבברייתא שרק אותה חלה שנפרסה הרי היא פסולה, ואף ללא הלימוד מלחם הפנים; ולא הוקשה לו אלא למה כולן פסולות; והיינו שרש"י סובר, שאם כי בשעת זריקה כבר אין כאן ארבעים חלות כשרות, לא איכפת לן בזה, כיון שבשעת שחיטה היו ארבעים חלות, אם לא שלמדנו מלחם הפנים לפסול את כולן; ויש להסתפק: אם פסול זה הוא משום שחסרה החלה, ולענין פסול אותה חלה עצמה אין צריך ללימוד מלחם הפנים, או אפשר שהפסול הוא משום שאותה חלה אינה ראויה לתרומה כיון שהיא פרוסה, ואף שיכול ליטול מן השלם על הפרוס, מכל מקום חלה שאינה ראויה לתרומה הרי היא פסולה [וראה מקור לסברא זו מה"שיטה מקובצת" שם על דברי רש"י, הובאו דבריו בהמשך ההערה]; ואם נאמר כפירוש השני, אם כן אף אם חלה אחת בלבד נאפתה שלא כצרכה, אילו היינו אומרים דכמאן דפריסא דמיא, לא היה הלחם מתקדש, שהרי בשעת שחיטה אין כאן ארבעים חלות.

אך מדברי ה"שיטה מקובצת" שם, שכתב על דברי רש"י **בשם תוספות חיצוניות:** אי נמי, משום דכתיב אחד מכל קרבן שלא יטול פרוס, ובעינן שיהא כולן ראויות לכהן; מתבאר שהבין בדברי רש"י שם שלא כמבואר לעיל, ואין להאריך.

ועל כל פנים לפי דברי ה"שיטה מקובצת",

הביא לעזרה שמונים חלות: (14)

חזקיה אמר: קדשו ארבעים חלות הראויים לתורה מתוך השמונים שייחד, וספק הוא מי הם הקדושים, ולכן ייאכלו כולן כחומר לחמי תודה ליום ולילה.

ורבי יוחנן אמר: לא קדשו אפילו ארבעים מתוך השמונים, ולא יצא ידי נדרו.

אמר רבי זירא לפרש באיזה אופן נחלקו:

הכל — בין חזקיה ובין רבי יוחנן — מודים:

א. היכא דאמר "ליקדשו ארבעים בלבד מתוך השמונים", כלומר, אם לא נתכוין שיקדשו אלא ארבעים, ואת השאר הביא לאחריות שאם יאבדו אלו יהו אלו תחתיהן —

כולי עלמא מודים שקדשו ארבעים מתוך שמונים, וכולן בספק. (15)

ב. היכא דאמר: "אל יקדשו ארבעים, אלא אם כן יקדשו שמונים", כלומר, אם לא נתכוין שיתקדשו ארבעים בלי שיתקדשו כל השמונים, שבדקנוהו ואמר "לכולם נתכוונתי" — (16)

כולי עלמא מודים שלא קדשו כלל. (17)

כי פליגי בפתמא, ששחט סתם והלך לו:

מר — חזקיה סבר: לא נתכוין שיקדשו כל השמונים, אלא לאחריות קא מיכוין, שאם יאבדו אלו יביא את אלו. (18)

ומין דהא כל מין ומין יש לו עשרה חולין ועשרה קדושות, ואז, אי אפשר שלא תהא אחת תרומה מן הקדושות [עיין שם], "זבח תודה"; וראה בתוספות, וראה עוד ב"שיטה מקובצת" אות ט.

16. כן ביאר רש"י בקידושין נא א, וזה הוא דלא כפשוטו, שאינו רוצה בקידושם של הארבעים אלא אם כן יקדשו כולם; וראה בזה בהערות לקמן.

17. הטעם שאין אנו אומרים: אם כי הוא נתכוין לשמונים, מכל מקום יקדשו ארבעים מתוך השמונים שכיון להם, ראה בסוגיא דקידושין נא א, שהוא משום "כל שאינו בזה אחר זה, אפילו בבת אחת אינו"; וראה עוד בכתבים המיוחדים לגרי"ז כאן.

18. כתב ה"חזון איש" [מנחות לב יא]: האי "לאחריות" היינו אם יאבד עד השחיטה, אבל בשעת שחיטה אי אפשר לאחריות, שהרי אם

ודאי שאם היו החלות חשובות כמאן דפריסא, כי אז היו פסולות, אפילו אם היה עושה ארבע חלות אפיוות לגמרי.

14. מחלוקת חזקיה ורבי יוחנן לפי דברי רבי זירא, מתבארת כאן על פי דברי רש"י בקדושין נא א; ומה שכתב רש"י שהביא לעזרה, בפשוטו, היינו דוקא לריש לקיש המצריך שיהיו הלחמים בעזרה בשעת קידושם, אבל לרבי יוחנן שאינו מצריך שיהיו בעזרה, אם כן הנידון הוא כשייחדם במקום כל שהוא בירושלים ללחמי תודה, [וצריך עיון קצת לשון רש"י, שהרי רבי יוחנן הוא מן האמוראים שחלקו כאן].

15. דעת הרמב"ם שמושך ארבעים מתוך שמונים, ומרים מהם אחד מכל קרבן, והארבעים השניות יפדו ויצאו לחולין; אבל התוספות בענינו ובעירובין דף נ, חולקים בזה וסוברים, דאם כל ארבעים לבדן, מפריש לתרומה ארבע מכל ארבעים וארבעים; אבל אם כולן יחד אי אפשר לתקן, אם לא שיפריש אחד עשר מכל מין

ומר סבר: לקרבן גדול של שמונים חלות קא מיכוון, וזה הרי אי אפשר, ולכן לא קדשו כלל. (19)

אביי אמר לפרש את טעם מחלוקתם באופן אחר:

הסכין שבו שוחטים את הזבח כלי שרת הוא, והוא המקדש את הלחם שעם הזבח. (20)

דבולי עלמא לקרבן גדול קמכוון, ובכלי שרת — הוא הסכין — מקדשין את הראוי להם שלא מדעת בעל הקרבן קא מיפלגי:

מר — חזקיה — סבר: כלי שרת מקדשין שלא מדעת, ואף שדעתו לכל השמונים, מכל מקום כלי השרת מקדשין את הראוי להם,

וקדשו ארבעים מתוך שמונים.

ומר — רבי יוחנן — סבר: כלי שרת אין מקדשין שלא מדעת, והיות ודעתו על כל השמונים, לא קדשו הארבעים לבדם. (21)

רב פפא אמר לפרש את מחלוקתם באופן אחר:

דכולי עלמא לקרבן גדול קמכוון, ודבולי עלמא שאר כלי שרת מלבד סכין מקדשין את הראוי להם שלא מדעת; והכא בסכין דוקא קא מיפלגי:

מר — חזקיה — סבר: אף סכין מקדשת כשאר כלי שרת את הראוי לה ואפילו שלא מדעת הבעלים.

יאבד אחר שחיטה אפילו חלה אחת, הלחם פסול; אלא בשעת הבאה סבר לאחריות, והלכך בשעת שחיטה סתמא מתפרש "ארבעים מתוך שמונים".

19. **ב"טהרת הקודש** העיר בדברי רבי זירא: משמע — ממה דאמר: "הכל מודים באומר לא יקדשו ארבעים אלא אם כן יקדשו שמונים, לא קדשו" — שאם לא היה אומר "אל יקדשו ארבעים", רק היה אומר שיקדשו שמונים, היו מתקדשים ארבעים; וממה שסיים אחר זה "מר סבר לאחריות קא מיכוון", משמע, דאי לאו דמכוון לאחריות, לא היו מתקדשין ארבעים, אף שלא היה בדעתו שלא יקדשו ארבעים אלא אם כן יקדשו שמונים, וראה מה שביאר בזה; ונהערותו היא לפי הבנתו את דברי הגמרא כפשוטם, שאכן התנה את קדושת הארבעים בקדושת השמונים, אבל לפי מה שנתבאר בשם רש"י בקדושין נא א, אין מקום להערתו].

20. כן הוא לפי פשוטו, ועל פי זה מתבאר בפנים; אך ראה בזה בהערה בסוף הסוגיא.

21. **כתב ב"קרן אורה** להסתפק: האם אף לפי פירושו של אביי, קיים מה שאמר רבי זירא, שאם אמר אל יקדשו ארבעים אלא אם כן קדשו שמונים, לא קדשו? כי יש לומר, עד כאן לא אמר חזקיה שכלי שרת מקדשין שלא מדעת, אלא היכא דלא אמר בפירוש "אל יקדשו ארבעים", אבל אם אמר "אל יקדשו ארבעים" אין כלי שרת מקדשין; וראה מה שכתב בזה.

והנה, דבריו הם לפי מה שהבין כפשוטו ש"לא יקדשו ארבעים אלא אם כן קדשו שמונים", היינו, שהתנה את קדושת הארבעים בקדושת השמונים; אבל לפי פירוש רש"י בקדושין, שלא התנה — וכפי שהובא בהערה לעיל — אלא שלא נתכוין לקדושת ארבעים לבד, אם כן בפשוטו צריכים אנו לומר, שאביי חלוק על רבי זירא, ונחלקו גם באופן זה; אלא שמשלשן הגמרא: "דכולי עלמא לקרבן גדול

ומר – רבי יוחנן – סבר: סכין, כיון דלית ליה לסכין תוך [בית קיבוץ], ושאר כלי שרת אין מקדשין אלא מתוכן, (22) אלא שחידוש הוא שחידשה תורה בסכין שתקדש אפילו שלא מתוכה, לכן אינה מקדשת כשאר כלי שרת את הראוי לה שלא מדעת. (23)

ואיכא דאמרי: רב פפא כך אמר, ולהעדיף את הסכין על שאר כלי השרת:

דכולי עלמא: שאר כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת, ומיהו הכא בסכין קא מיפלגי:

מר – חזקיה – סבר: סכין אלימא [חזקה ועדיפה] משאר כלי שרת לקדש שלא מדעת, דהרי אף על גב דלית ליה תוך מכל מקום חידשה תורה דמיקדשה, ולכן עדיפה היא גם לקדש שלא מדעת.

ומר – רבי יוחנן – סבר: סכין לא אלימא

ליה (24) משאר כלי שרת לקדש שלא מדעת. (25)

א. השוחט את הזבח לשמו, על מנת לזרוק דמו או להקטיר ממנו דבר הראוי להקטרה חוץ לעזרה, או לאכול ממנו דבר הראוי לאכילה חוץ למקום אכילתו, זו היא "מחשבת המקום", וזבחים שחשב בהן מחשבה זו, הם הנקראים "זבחים שנשחטו חוץ למקומן".

ב. השוחט את הזבח לשמו, על מנת לזרוק דמו מאחר שתשקע החמה שאינו זמן זריקתו, או להקטיר ממנו דבר הראוי להקטרה למחר מאחר שיעלה עמוד השחר שאינו זמן הקטרתו, או לאכול ממנו דבר הראוי לאכילה לאחר זמן הראוי לאכילתו, זו היא "מחשבת הזמן" וזבחים שחשב בהן מחשבה זו, הם הנקראים "זבחים שנשחטו חוץ לזמנן", והם הנקראים "פיגול" בכל

קמכוין", משמע, שהנידון הוא בסתמא.

22. ראה זבחים פח א [והובא בהערה 8 אות א, ראה שם]: אמר שמואל: כלי שרת אין מקדשין אלא שלימין ... אין מקדשין אלא מתוכן", ראה עוד שם.

23. ב"מקדש דוד" [סימן ג אות ה ד"ה והנה], הביא מפירוש רבינו גרשום שמחבת המנחות היתה שטוחה, והקשה: אם כן איך היא מקדשת?! וכתב, שצריך לומר, דמחבת חידוש הוא, דאף על גב דאין לה תוך, מקדשת, וכמו בסכין דאמרינן בסוגיינתנו דאף על גב דאין לו תוך ומקדש, וצ"ע.

24. בפירוש המיוחס לרש"י גרס "לא אלימא מכלי שרת".

25. א. מחלוקתם נתבארה על פי הפירוש המיוחס לרש"י שכתב: סכין לא אלימא מכלי שרת לקדש שלא מדעת, וכן פירש רבינו גרשום; ולפי פירוש זה, מה דאמרינן "סכין אלימא מכלי שרת דאף על גב דלית ליה תוך מיקדשה", הפירוש הוא, דסכין אלימא לקדש אפילו שלא מדעת, כיון שהיא הרי מקדשת אפילו שאין לה תוך.

אבל ברש"י מכתב יד כתב: אלימא מכלי שרת דהא אין לה תוך ומקדשי הלכך אלימא נמי להאי מילתא, ומבואר, שהוא מפרש את לשון הגמרא "אלימא מכלי שרת" לענין קידוש שלא בתוכה ולא לענין קידוש שלא מדעת; ומשמע ממילא, דהא דאמרינן: ומר סבר, לא אלימא מכלי שרת, היינו לענין תוך, ולא לענין קידוש שלא מדעת.

ג. האוכל מן הזבחים שנשחטו חוץ לזמנו, הרי זה חייב כרת; אבל האוכל מהזבחים שנשחטו חוץ למקומן אינו חייב כרת.

מקום, וזה הוא "פיגול" האמור בתורה; [על פי לשון הרמב"ם פסולי המוקדשין יג א].

אלא מתוכן, ואין להאריך].
ב. הסוגיא נתבארה לפי פשוטה, שסכין שחיתת הזבח הוא זה שמקדש את הלחם; אבל **"חזון איש"** [מנחות סימן לב יא] כתב: נראה, דלאו סכין מקדש אלא שחיטה מקדשת, ולשון "סכין" כמו "סכין מושכתן למה שהן"; ורצה לומר שחיטה; והכוונה: דענין קידוש שחיטה אינה כענין קידוש כלי, דהתם בעינן שיבוא הדבר לתוך אויר של המקדש, אבל הכא, שחיטה שהיא תחילת עבודה מושכת אחריה הלחם; וכן **הא דאמר לעיל טז ב** "דם, סכין מקדשא ליה", היינו שחיטה, ורצה לומר דשחיטה שהיא עבודה ומוציאה הדם מתוספת קדושה בדם [ואף על גב דצריך עדיין קידוש כלי, הרבה קדושות יש זו למעלה מזו, עד שהוא ראוי להקרבה] —

ולא יתכן דסכין ממש מקדש, שאין הסכין נוגע בדם כלל, וכל שכן שאין הסכין מקדש את הלחם, אלא הסכין משמש לשחיטה, ואף אי בעי כלי שרת לשחיטה [א"ה: ראה תוספות זבחים מז א ד"ה איזהו], מכל מקום אינה מקדשת, אלא זה תנאי בשחיטה; וכל שכן אי סכין לאו כלי שרת היא, וכמו שכתבו תוספות בחולין ג א; ע"כ.

[ומדברי ה"מקדש דוד" שהובאו בהערה לעיל, נראה שהוא מפרש את הסוגיא כפשוטה, וכן נראה מסתימת האחרונים כאן; ולשון הפירוש המיוחס לרש"י בד"ה אביי אמר, בכלי שרת מקדשין שלא לדעת — הוא: והוא הדין בסכין ששוחט בו הזבח שבשחיטה מתקדש הלחם; וראה לעיל בהערה 8 סיוע לדברי ה"חזון איש" מלשון הגמרא בפסחים סג ב גבי שחיטה המקדשת את לחמי התורה: מידי דהוה אכלי

ומשמע שהם חלוקים בביאור המחלוקת: לשטיט הפירוש המיוחס לרש"י: כולם מודים שחידוש יש בסכין שהיא מקדשת אף שאין זה קידוש מתוכה, ומחלוקתם היא, אם מכח חידוש זה יש לנו להמעיט בכח קידוש הסכין, או אדרבה לחזק את קידושו.

ואילו לשטיט רש"י: כולם מודים, שאם חידוש הוא בסכין שהיא מקדשת אפילו שלא מתוכה, אם כן ודאי יש לנו לומר ד"אין לך בו אלא חידושו", ואינה מקדשת אלא מדעת; אלא שנחלקו אם אכן חידוש הוא בסכין שהיא מקדשת שלא מתוכה; [וראה לשון התוספות זבחים מז א ד"ה איזהו, שכתבו להוכיח ששחיטת קדשים טעונה סכין: "ועוד בריש התורה איכא למאן דאמר סכין אלימא מכלי שרת, דאף על גב דלית ליה תוך מקדשא"].

[ובביאור טעם מחלוקת חזקיה ורבי יוחנן — לשטיט רש"י — בפשוטו יש לומר, דהנה בגמרא זבחים פח א, איתא: אמר שמואל: כלי שרת אין מקדשין אלא שלימין, אין מקדשין אלא מלאין, אין מקדשין אלא מתוכן; ואמרי לה: אין מקדשין אלא שלימין ומלאים ומבפנים, [כלומר בעזרה, רש"י, וראה תוספות]; מאי בינייהו, איכא בינייהו בירוצי מידות, היינו מה שמחוץ לחלל הכלי אם קדוש הוא כיון שאינו בתוכו של כלי השרת; ואם כן יש לומר שנחלקו כמחלוקת שתי הלשונות, ולרבי יוחנן אף שאר כלי שרת מקדשין שלא מתוכן; ומיהו בגמרא שם אמרו: "במתניתא תנא, אין מקדשין אלא שלימין ומלאים ומתוכן ובפנים", ואם כן מבואר בבביתא שאין כלי שרת מקדשין אלא מתוכן; ויש לומר עוד, שבסכין כיון שכל דרך שימוש הוא שלא מתוכו, אין בזה חסרון שאין מקדשים

מתניתין:

שחטה ונמצאת בעלת מום:

משנתנו עוסקת בכמה אופנים שהתורה פסולה, מה דין הלחם:

רבי אליעזר אומר: קידש הלחם. (28)

וחכמים אימרים: לא קידש הלחם. (29)

שחטה לתורה שלא לשמה —

א. אם שחטה לתורה במחשבה לאוכלה (26) חוץ לזמנה [שהוא יום ולילה], וחוץ למקומה [או שחשב לאוכלה חוץ למקומה, דהיינו מחוץ לירושלים] — קדש הלחם להיות נפסל אף הוא — (27)

וכן איל המלואים שהיה בא עם לחם ושחיתו קידשה את הלחם שעמו —

אבל אם שחטה לתורה ונמצאת טריפה שהיא פסולה לקרבן, לא קדש הלחם.

וכן שני כבשי עצרת הבאים עם שתי הלחם, ושחיתו מקדשת אותם —

שישחטן לכל אלו שלא לשמן, לא קדש הלחם

ובפשוטו — כנראה מדברי רש"י — הביאור בזה, שאם פיסולו קודם שחיתה, כי אז אף אם עלתה התורה על המזבח תרד, ולכן אין השחיטה מקדשת את הלחם; ואילו אם פיסולו לאחר שחיתה [או בשעת שחיתה], כי אז אם עלתה על המזבח לא תרד, ולכן השחיטה מקדשת את הלחם; וזה הוא שכתב רש"י "דפסולו בקודש הוא — כלומר, לאחר שחיתה — וקיימא לן בזבחים פד א: כל שפסולו בקודש הקודש מקבלו, והיינו שאם עלה לא ירד, [אלא שיש לעיין בזה מדברי רש"י עצמו שם, שלפי פשוטו נראים דברי רש"י כאן כשיטת התוספות שם בפירוש "פסולו בקודש" ולא כדברי רש"י שם].

שרת, ומשמע שאינו מדין קידוש כלי שרת, אלא דומה לו בדיניו; וראה עוד ב"שיטה מקובצת" זבחים מז א אות ל "וכן משמע בפרק התורה דלא בעינן כלי שרת לשחיטה, דקאמר גבי סכין "ועדיפא מכלי שרת, דאף על גב דלית ליה תוך, מקדשא", ואי הוי כלי שרת, הוה ליה למימר "ועדיפא משאר כלי שרת", אבל רצה לומר, עדיפא מכלי שרת ממש, דהואיל והצריך הכתוב כלי לשחיטה ואף על גב דלית ליה תוך, לשון תוספות אחרות מתלמיד מהר"פ ז"ל; ומה שנתבאר באות א, לא יתכן בפשוטו לפי פירוש ה"חזון איש".

26. כן פירש רש"י, ולא דוקא אם חשב על האכילה, אלא כל מחשבת חוץ למקומן וחוץ לזמנן — קדש הלחם.

28. מוקמינן לה בגמרא בדוקין שבעין, ואליבא דרבי עקיבא דאמר "אם עלו לא ירדו" בפרק המזבח מקדש, רש"י מכתב יד; ויתבאר יותר בגמרא.

27. א. וכפי שמבואר לעיל במשנה טו א, שהתורה מפגלת את הלחם, ואם שחט את התורה לאכול ממנה למחר, היא והלחם מפוגלין.

29. ב"קין אורה" נסתפק בטעמם של חכמים — היינו רבי יהושע שבברייתא המובאת בגמרא — ותלוי בגירסת הגמרא לקמן עט א, ראה שם היטב.

ב. בגמרא נתבאר הכלל בזה לפי דעת משנתנו: כל שפיסולו קודם שחיתה, לא קדש הלחם, פיסולו אחר שחיתה קדש הלחם;

הבא עמהם.⁽³⁰⁾

חזוין למקומה: קדש הלחם, שהרי אין פיסולה קודם השחיטה.

גמרא:

שחטה ונמצאת טריפה, לא קדש הלחם שהרי פיסולה הוא קודם לשחיטה.⁽³¹⁾

שנינו במשנה: שחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה — קדש הלחם; שחטה ונמצאת טריפה לא קדש הלחם; שחטה ונמצאת בעל מום, רבי אליעזר אומר: קידש; וחכמים אומרים לא קידש:

שחטה ונמצאת בעלת מום, בזה נחלקו — עט-א לפי דעת רבי מאיר — רבי אליעזר ורבי יהושע:

מבאר הגמרא: מתניתין מני, כדעת מי היא משנתנו? רבי מאיר היא; דתניא:

רבי אליעזר אומר: קדש, ואף שפיסולה קודם שחיטה הוא, ובהמשך הסוגיא מתבאר טעמו; רבי יהושע אומר: לא קדש.

זה הכלל בתורה פסולה לענין קידוש הלחם:

דברי רבי מאיר, וכפי שנתבאר במשנתנו.

כל שפיסולו קודם שחיטה, לא קדש הלחם; ואם פיסולו אחר שחיטה — או בשעת שחיטה — קדש הלחם; כיצד:

אמר רבי יהודה לחלוק על דברי רבי מאיר בשנים:

לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע —

שחטה לתורה על מנת לאוכלה חוץ לזמנה

שלא לשמן לא קדש הלחם, הואיל ומפיק לה מקדושתה לגמרי, שהרי שחטה לשם זבח אחר; וב"נתיבות הקודש" ציין לתוספות לעיל מזו א ד"ה עד שכתבו "דשלא לשמה עוקר הקרבן ועושהו קרבן אחר", ואם כן מטעם זה לא קדש הלחם.

וראה עוד שם וב"שפת אמת" ד"ה במשנה, ולקמן עט א ד"ה ד"ה ובעיקר, בענין תורה ששחטה לשם בעלים אחר ["שינוי בעלים"], אם קדש הלחם.

ב. ב"שפת אמת" — ד"ה במשנה — נסתפק אם התורה כשירה, כיון שלא קדש הלחם ונמצאת תורה בלי לחם, ראה שם; [והדברים מפורשים בתוספות לקמן פט ב ד"ה שאם, והובאו דבריהם בהערות שם, וצריך תלמוד].

31. ראה מה שגרשם בהערה על המשנה.

30. א. הטעם בזה — אם כי בשחיטה שלא לשמה, הקרבן כשר אפילו לכתחילה להעלותו על המזבח, רק שלא עלה לבעלים לשם חובה, וכמו ששינוי בזבחים ב א — משום שאמרה תורה "על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תורת שלמיו", וילפינן מינה בכרייתא לעיל [בעמוד זה], שהלחם קדוש בשחיטה, ושם שחטה שלא לשמה אין הלחם קדוש, על פי רש"י מכתב יד, ומשמע שגזירת הכתוב היא; וראה ב"חזון איש" [מנחות לב מ]: נראה, דלא משום דלא עלתה לשם חובה אתינן עלה, [ופקע שם תורה מינה], דתינח באמר "הרי עלי", אבל אם אמר "הרי זו" מאי איכא למימר; ועוד, דאף באמר "הרי עלי" ולא עלתה לנדרו, אכתי יש לה דין תורה, אלא דין מיוחד הוא, שאין התורה מקדשת את הלחם אלא בשחטה לשמה.

אבל בפירוש המיוחס לרש"י כתב: אבל